

21.21x34.61	1	7	עמוד	הארץ - גלריה	16/12/2010	25319556-6
83313 - סכנוולוגיית חולוןמכון סכנוולוגי חולון - H.I. HIT מכללה						

אדרכלות

זורמים עם הזמן

עשרות אדרכלים וסטודנטים התבקשו לתכנן מחדש את מגדלי המים הפזורים ברחבי הארץ. זה מה שיצא: ציפורים ועטלפים, מרכז קהילתי וגם אהיל ענקי

נועם דביר

ישן חדש

מן ועופר ביליק - להסבת מגדלי המים בשכונת רמת הנשיא בבת ים לבית גידול לטבע עירוני. המגדל הוקם ב-1966 על ידי משרד בוכנר סירקין מהנדסים ומציג אדרכלות מודרניסטית שימושית של בטון חשוף. צורתו מזכירה מעין קונוס הפוך והוא מהווה חלק מסדרה של מגדלים מונוליתיים מבטון שעוצבו על ידי המשרד באותה התקופה. למגדל יש גם ערך עירוני רב, הן כנקודת ציון בהתפתחותה של בת ים והן כנקודת ציון נופית.

בשונה מערים אחרות, בת ים מנהלת מערכת מים עצמאית ומספקת את כל תצרוכתה ממי התהום שבשטחה. משום כך נבנתה לצד המגדל בריכת אגירה עגולה גדולה שזכתה אף היא להתייחסות בתכנון המחורש. פינקלמן וביליק הציעו להשתמש במכלול כולו כמינוף להחזרת הטבע לעיר. הם ניקבו בו פתחים עגולים בגדלים שונים ומיקמו בתוכו חדרים קינון ומקומות מסתור בעבור ציפורים ועטלפים. המבקרים עולים בגרם מדרגות ויכולים להציץ על פעילות בעלי החיים ללא הפרעה. נוסף על כך, במעלה המגדל ממוקמת גלריות תצפית הפונות פנימה והחוצה ובצורתו מרפסת ציבורית. האדרכלים מציעים לדאות את מגדל המים בבת ים כמערכת עתידית אפשרית של אתרי קינון ונדידת ציפורים בישראל.

גם בעבור הבריכה יש לאדרכלים לים תוכנית מעניינת. הם מציעים לרוקן אותה מתוכנה ולהפוך אותה למרכז חינוך קהילתי בנושאי סביבה. על הגג שלה הם מיקמו שלד לית חדות שתמשוך יונקים קטנים, חרקים, זוחלים ודו-חיים ומסביב לחזית ניקבו תיבות קינון נוספות. יש פה אמירה מעניינת של היפוך ה"מקום" של המים - מבריכה סגורה לבריכה פתוחה ושל פתח חת חלל המגדל לציבור (ולבעלי החיים המקיפים אותו). מעבר לכך, זהו פרויקט ישים שאינו מחייב תקציבים רבים ויכול להתאים ככפפה ליד לעיר כמו בת ים, שמנסה לפתח את המרחב הציבורי שלה באמצעות הביאנלה לנוף עירוני ושורה של פעילויות שונות.

המגדל כמשל

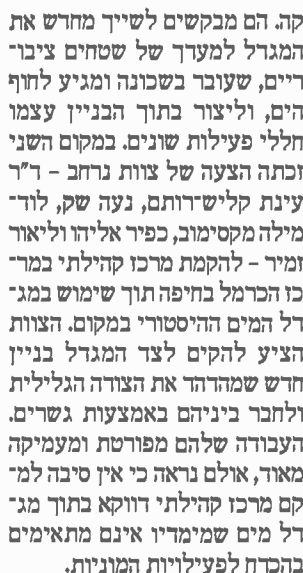
שתי ההצעות הנוספות שזכו בפרסים מציינות גישות שונות לטיפול במגדלי המים. האדרכלים יוסי שושן ורועי פביאן (בשיתוף סטוריו הצימרי), שזכו בפרס הראשון, הציעו להסבת מגדל המים בשכונת עגמי ביפו למרכז מוסי-

יום שישי הקרוב תיפתח בגמל יפו התערוכה המסכמת את תחרות האדרכלים הרעיונית "מגדל המים - מבטים חדשים". התחרות, שאורגנה במשותף על ידי המחלקה לארכיטקטורה בבצלאל, המועצה לשימור אתרים ואיקומוס ישראל ובחסותה של אוניברסיטת ברקלי האמריקאית, הוזמנה סטודנטים לאדריכלות ואדרכלים צעירים להגיש הצעה רעיונית לעיצוב או פיתוח של מגדל מים קיים תוך יצירת תכנים חדשים לתוכו. המארגנים חייבו את המשתתפים להכין תיק תיעוד מפורט על כל אחר מהביניים הנבחרים, על מנת לפתח מאגר ידע ארצי בנושא, כך שגם אם חלק מההצעות אינן מבריקות, למגדלים עצמם ניתנה לראשונה התייחסות אדרכלית-תיעודית מתאימה.

מארגני התחרות דרשו מהמשתתפים "לייצר איוון בין גורמים שונים לעתים מנוגדים: היכרות עם צרכי הקהילה, רגישות לפן השימור, מקוריות רעיונית וכישרון". 130 אדרכלים וסטודנטים נרשמו לתחרות, 35 מתוכם הגישו לבסוף עבודות. ההצעות שונות ומגוונות, חלקן מתמקדות במציאת שימוש מחודש למגדלי המים עצמו וחלקן מתעסקות במרחב שמסביבם. אלה שהצליחו לשלב בין השניים הן המוצלחות ביותר.

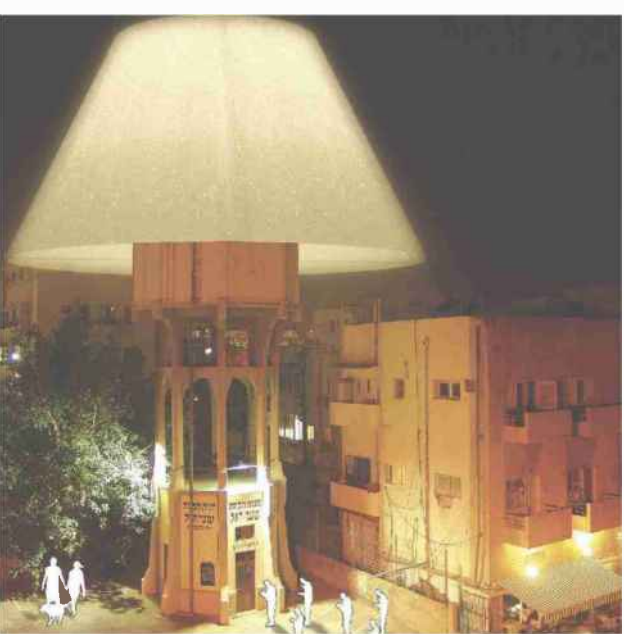
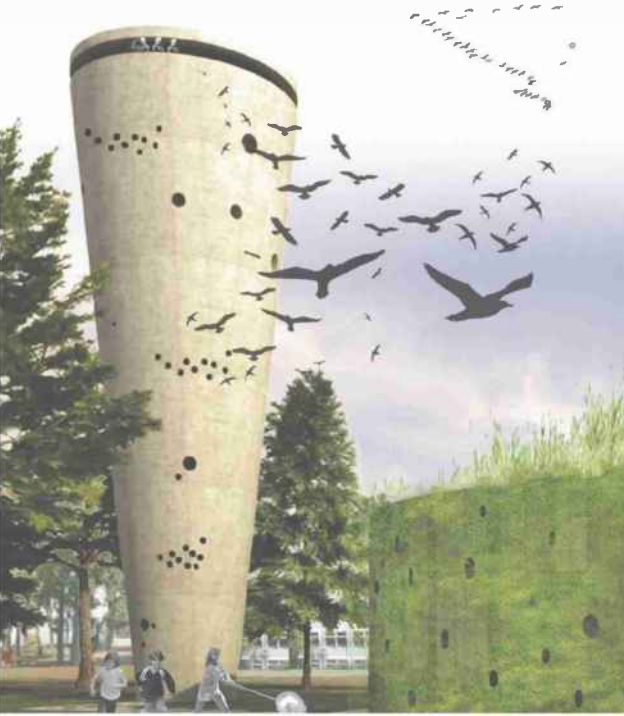
"התחרות הזאת מבטאת את הפוטנציאל של מתקני תשתית עזובים בישראל", אומר שמואל גרואג, מרכז תחום השימור במחלקה לארכיטקטורה בבצלאל ואחד מהמארגנים. "אם מסתכלים על תחנות כוח מיושנות, טרנספורמטורים, מרכזיות בוק שיצאו משימוש וכמוכן מגדלי מים, מבינים שבבת אחת מתפנים מרחבים ומבנים משמעותיים במרחב שראוי להחזיר לידי הציבור. הרבה מהאתרים האלה ראויים לשימור וכך אתה מקבל גם סיפור של התפתחות החברה והתעשייה בארץ וגם מבנה ציבור חדש. המטרה שלנו היתה להראות שניתן לתת למגדלי המים שימוש מחודש. זה קול קורא ליושבים ברחבי הארץ לחשוב מחדש על הטיפול במגדלים שלהן".

צוות השופטים בראשותו של פרופ' מרדכי עומר, מנכ"ל מוזיאון תל אביב, בחר שש הצעות זוכות (מקום ראשון עד שלישי) בשני מסלולים: אדרכלים צעירים וסטודנטים לאדרכלות. בנוסף הוענק שני ציונים לשבח על תיעוד מצטיין. במסלול האדרכלים בולטת רווקא ההצעה שזכתה במידע השלישי - של יפעת פינקל-

קה. הם מבקשים לשייך מחדש את המגדל למערך של שטחים ציבוריים, שעובר בשכונה ומגיע לחוף הים, וליצור בתוך הבניין עצמו חללי פעילות שונים. במקום השני זכתה הצעה של צוות נרחב - לודי עינת קלישרותם, נעה שק, לודי מילה מקסימוב, כפיר אליהו וליאור זמיר - להקמת מרכז קהילתי במרכז הכרמל בחיפה תוך שימוש במגדל המים ההיסטורי במקום. הצעות הצייעו להקים לצד המגדל בניין חדש שמהדהד את הצורה הגלילית ולחבר ביניהם באמצעות גשרים. העבודה שלהם מפורטת ומעמיקה מאוד, אולם נראה כי אין סיבה למי קם מרכז קהילתי דווקא בתוך מגדל מים שמימיו אינם מתאימים בהכרח לפעילויות המוניות. מבין עבודות הסטודנטים בליטה לטובה הצעה מלאת הומור של טל יהוד ורועי דרבקין **מהמכון הטכנולוגי בחולון**. השניים בחרו להתעסק במגדל המים ברחוב החי שמל בתל אביב, שנבנה ב-1925 על ידי צמד המהנדסים גוטנברמן הבניין שירת כמקור מים נגיש בעבור תחנת החשמל הראשונה בארץ שנבנתה בסמוך. להבדיל ממגדלי מים היסטוריים רבים ברחבי הארץ, המגדל הזה רווקא זכה להכרה וליטיפוח ולאחר ששופץ פועל בו כיום בית כנסת קטן. השניים הציעו לחזק את הממד האיקוני שלו ולהדהד את ההיסטוריה "החשמלית" שלו והציבו אהיל עצום על צמרתו. גרואג אומר כי המטרה של התחרות לא היתה להוכיח ישימות או להגיש תקציב משוער לשיפוץ - המטרה שלנו היתה שינוי תפישה, כלשונו. מבין ההצעות שהוגשו לתחרות בלטו לדבריו אלה שעסקו בפיתוח המרחב שמסביב למגדל, "מבחינתי שהמגדל ישאר בתור מחסן כלים של הילדים ששותלים גינה קהילתית מסביב. גם זה פיתרון טוב לטעמי".

קודם לתערוכה יתקיים הערב במחלקה לארכיטקטורה בבצלאל ערב עיון תחת הכותרת "שימור תשתיות והמורשת התעשייתית - מגדלי המים כמשל". באירוע, שיפתח ב-17:00 בבניין המחל-קה, ישאו דברים מארגני התחרות ואנשי אקדמיה ויוצגו ההצעות הזוכות.

ההצעה של יפעת פינקלמן ועופר ביליק (למעלה) ושל טל יהוד ורועי דרבקין. אחת ישימה, השנייה מלאת הומור

הם מבקשים לשייך מחדש את המגדל למערך של שטחים ציבוריים, שעובר בשכונה ומגיע לחוף הים, וליצור בתוך הבניין עצמו חללי פעילות שונים. במקום השני זכתה הצעה של צוות נרחב - לודי עינת קלישרותם, נעה שק, לודי מילה מקסימוב, כפיר אליהו וליאור זמיר - להקמת מרכז קהילתי במרכז הכרמל בחיפה תוך שימוש במגדל המים ההיסטורי במקום. הצעות הצייעו להקים לצד המגדל בניין חדש שמהדהד את הצורה הגלילית ולחבר ביניהם באמצעות גשרים. העבודה שלהם מפורטת ומעמיקה מאוד, אולם נראה כי אין סיבה למי קם מרכז קהילתי דווקא בתוך מגדל מים שמימיו אינם מתאימים בהכרח לפעילויות המוניות. מבין עבודות הסטודנטים בליטה לטובה הצעה מלאת הומור של טל יהוד ורועי דרבקין **מהמכון הטכנולוגי בחולון**. השניים בחרו להתעסק במגדל המים ברחוב החי שמל בתל אביב, שנבנה ב-1925 על ידי צמד המהנדסים גוטנברמן הבניין שירת כמקור מים נגיש בעבור תחנת החשמל הראשונה בארץ שנבנתה בסמוך. להבדיל ממגדלי מים היסטוריים רבים ברחבי הארץ, המגדל הזה רווקא זכה להכרה וליטיפוח ולאחר ששופץ פועל בו כיום בית כנסת קטן. השניים הציעו לחזק את הממד האיקוני שלו ולהדהד את ההיסטוריה "החשמלית" שלו והציבו אהיל עצום על צמרתו. גרואג אומר כי המטרה של התחרות לא היתה להוכיח ישימות או להגיש תקציב משוער לשיפוץ - המטרה שלנו היתה שינוי תפישה, כלשונו. מבין ההצעות שהוגשו לתחרות בלטו לדבריו אלה שעסקו בפיתוח המרחב שמסביב למגדל, "מבחינתי שהמגדל ישאר בתור מחסן כלים של הילדים ששותלים גינה קהילתית מסביב. גם זה פיתרון טוב לטעמי".